

‘... ถ้าฟังเจ้าฟังผี เทียบบนบานคำลกล่าว
นี้เพราะพวกเหล่านี้ไม่ได้ยิน ไม่ได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ
ไม่ได้ศึกษาในธรรมของสัตบุรุษ ความเห็นจึงพินิจไปเสียแล้ว
ไม่ได้ยินไม่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรม
ของพระพุทธเจ้า ความเห็นจึงได้เลอะเลือนไปเช่นนั้น
ถ้าไม่เลอะเลือน จะต้องมี ๒ อย่างนี้เท่านั้น
คือ มีกายกับธรรม ๒ อย่างนี้เท่านั้น ...’

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๕

สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตน

๑๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๖

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ ทน)

อุตตตีปา อุตตสรณ อณณสรณ ฆมฺมทีปา ฆมฺมสฺสรณ อณณสรณาดิฯ

ถ.ข.(บาลี) ๑๗/๘๗/๕๓

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก่ด้วยสิ่งที่เป็นเกาะและสิ่งที่เป็นที่พึ่งของตน ทุกถ้วนหน้า สมเด็จพระบรมศาสดาทรงสงเคราะห์พวกเราทั้งหลายซึ่งไม่รู้จักตนว่าเป็นเกาะและเป็นที่พึ่งของตน ให้รู้จักว่าตนเป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตน พระบรมทศพลจึงได้ทรงชี้แจงแสดงธรรมนี้ ที่พึ่งอันนี้แหละไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย นอกจากพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว รู้เองไม่ได้ พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่จะรู้เองได้ รู้สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตนได้ พระบรมทศพลเมื่อตรัสปฐมเทศนา รัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดภิกษุปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ สำเร็จแล้ว ก็ตรัสเทศนา อนัตตลักขณสูตร โปรดพระยสะและสหายรวม ๕๕ สำเร็จแล้ว ทรงดำเนินไปยังเหล่าชฎิล ๑,๐๐๓ รูป ในระหว่างทางนั้น ไปพบพวกราชกุมารเล่นซ่อนหาปิดตากันในป่าไร่ฝ้าย ราชกุมารเหล่านั้นมีมเหสีด้วยกันทั้งนั้น แต่ราชกุมารอีกองค์หนึ่ง มเหสีนั้นเป็นมเหสีกำมะลอ จ้างเขาไป ไม่ใช่ของตนโดยตรง จ้างหญิงแพศยาไป ครั้นไปถึงป่าไร่ฝ้าย เล่นซ่อนหาปิดตากันสนุกสนานนัก ถอดเครื่องประดับแล้วห่อเรียบริ้วส่งให้มเหสีถือไว้ทุกๆ องค์ทั่วหน้ากัน พระราชกุมารที่มีมเหสีกำมะลอกี้ให้ถือดูคนเดียวกัน พระมเหสีกำมะลอของพระราชกุมารผู้นั้นเป็นหญิงนครโสเภณี พอเห็นของมีค่าเช่นนั้น นึกว่าเครื่องประดับเหล่านี้เลี้ยงตัวเราได้ชาติหนึ่ง เราไม่ต้องเดือดร้อน เมื่อนางเห็นเช่นนั้นก็หาอุบาย สัญญาวิปลาสแปรผันไป หาวิธีหลบลีกซ่อนเร้นตัวหลีกเลี่ยงตัวสมความปรารถนา แล้วพาเครื่องประดับหนีไป ไปทางไหนไม่มีใครรู้เรื่อง เมื่อราชกุมารเล่นซ่อนหาปิดตากันอย่างสนุกสนาน หมดเวลาที่จะเล่นกันแล้ว ก็กลับมาขอห่อเครื่อง

ระดับที่พระมเหสีของตน ประดับตกแต่งอวัยวะร่างกายไปตามหน้าที่ ฝ่ายราชกุมารที่มีพระมเหสีกำมะลอเป็นหญิงแพศยานั้น ไม่พบตัวหญิงแพศยาที่จ้างไปเป็นพระมเหสี ซึ่งพาเอาห่อเครื่องประดับหนีไปแล้ว ช่วยกันค้นคว้าหาสักเท่าใดก็ไม่พบ ค้นไปค้นมาก็ไปพบพระบรมศาสดาประทับอยู่ ณ รุกขมูล โค่นต้นไม้ ราชกุมารเหล่านั้นก็ได้ทูลถามพระจอมไตรว่า “โภ ปุริส ดูก่อนบุรุษผู้เจริญ ท่านเห็นหญิงถือห่อผ้าเดินไปทางนี้บ้างไหม” พระจอมไตรทรงรับสั่งว่า “แน่! ราชกุมารทั้งหลาย ท่านจะหาหญิงถือห่อผ้า นั้นดีหรือ หรือจะหาตัวดี” ราชกุมารก็ทูลรับว่า “หาตัวดี พระเจ้าค่ะ” “เออ ถ้าหาตัวดีแล้ว ก็นั่งลงซิ เราจะบอกตัวให้” พระจอมไตรก็ทรงรับสั่งให้ราชกุมาร ๓๐ นั้นนั่ง ให้พระมเหสีอีก ๒๙ นั่งลงพร้อมกัน พระองค์ก็ทรงแสดงถึงตัว ซึ่งตรงกันกับ **อดุตทีปา อดุตสรณา อนญฺยสรณา ธมฺมทีปา ธมฺมสุสรณา อนญฺยสรณา** เมื่อเข้าใจดังนี้ ขอเชิญท่านทั้งหลายจงเงี่ยโสตวิถีทั้ง ๒ ของอาตมาลงรองรับรสพระธรรมเทศนาในเรื่อง สิ่งที่เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตัว สืบต่อไป

แปลตามวาระพระบาลีว่า **อดุตทีปา** มีตนเป็นเกาะ **อดุตสรณา** มีตนเป็นที่พึ่ง **อนญฺยสรณา** สิ่งอื่นไม่ใช่ **ธมฺมทีปา** มีธรรมเป็นเกาะ **ธมฺมสุสรณา** มีธรรมเป็นที่พึ่ง **อนญฺยสรณา** สิ่งอื่นไม่ใช่ นี่พึงรู้ใจความตามวาระพระบาลีให้แจ่มชัดเสีย ให้แนใจว่าตนนี้แหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่งตอนหนึ่ง ตอนที่ ๒ รองลงไป ธรรมนั้นแหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง

ที่จะฟังเทศนาเรื่องนี้ออก ต้องรู้จักตน รู้จักธรรมเสียก่อน คำว่าตนนั้นหมายอะไร หมายหลายชั้น กายมนุษย์นี้ก็เรียกว่าตน กายมนุษย์ละเอียดเข้าไปอีกก็เรียกว่าตน กายทิพย์ก็เรียกว่าตนของกายทิพย์ กายทิพย์ละเอียดก็เรียกว่าตนของกายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหมก็เรียกว่าตนของกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดก็เรียกว่าตนของกายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหมก็เรียกว่าตนของกายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียดก็เรียกว่าตนของกายอรูปพรหมละเอียด ตนเป็นดังนี้ นี่เป็นตนในภพตนนอกภพออกไปยังมีอีก ตนในภพนี้เป็นตนโดยสมมติ ไม่จริงจังอะไร สมมติชั่วคราวหนึ่ง ตนนอกภพออกไป กายธรรมก็เป็นตน กายธรรมละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระโสดาก็เป็นตน กายธรรมพระโสดาละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระสกทาคาก็เป็นตน กายธรรมพระสกทาคาละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระอนาคาก็เป็นตน กายธรรมพระอนาคาละเอียดก็เป็นตน กายธรรมพระอรหัตก็เป็นตน กายธรรมพระอรหัตละเอียด

ก็เป็นตน นี่ ๑๐ กายเป็นตนทั้งนั้น ตน ๑๐ กายนี้เป็นตนโดยวิมุตติ ไม่ใช่สมมติ ออกไปนอกภพ นี่ให้รู้จักตนเสียดังนี้ก่อน ตนนี้แหละเป็นเกาะ ตนนี้แหละเป็นที่พึ่ง

แล้วจะแสดงเรื่องธรรมต่อไป ให้รู้จักธรรมเสียอีกอย่างหนึ่ง คำที่เรียกว่า ธรรม น่ะอะไร อยู่ที่ไหน ต้องรู้จักเสีย ถ้าไม่รู้จักก็เลอะเทอะเป็นป่าป้อนหลาน ไม่รู้จักธรรม ละก็ ฟังธรรมไปสักเท่าใดๆ ก็ไม่รู้เรื่องของธรรม เพราะไม่รู้จักธรรม จะรู้เรื่องจริง อย่างไร ต้องรู้จักธรรมเสียก่อน คำว่าธรรมน่ะอะไร ธรรมก็สำหรับให้ตนนั้นเป็นอยู่ ตนนั้นไม่มีธรรมเลยก็เป็นอยู่ไม่ได้ ทั้งกายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด มีธรรมให้ตั้งอยู่ทั้งนั้น ถ้าไม่มีธรรม ก็ดับหมด กายธรรม กายธรรมละเอียด กายธรรมพระโสดา กายธรรมพระโสดาละเอียด กายธรรมพระสกทาคา กายธรรมพระสกทาคาละเอียด กายธรรมพระอนาคา กายธรรมพระอนาคาละเอียด กายธรรมพระอรหัต กายธรรมพระอรหัตละเอียด มีธรรมให้เป็นอยู่ทั้งนั้น ถ้าไม่มีธรรมแล้ว กายธรรมนั้นก็เป็นอย่างไม่ได้

คำว่าธรรมนี้อยู่ที่ไหนละ อยู่กลางกายมนุษย์ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ด้าย กลุ่ม ๒ เส้นขึงให้ตึง ตรงกลางเส้นด้ายที่พาดกันนั้นเรียกว่ากลางก๊ก นั่นคือถูกกลาง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ ดวงนั้นแหละเรียกว่าธรรม ธรรมดวงนั้นดับไป กายมนุษย์ก็ดับ ธรรมดวงนั้นฟ่องใสสะอาด สะอาด กายมนุษย์ก็รุ่งโรจน์โชติกาการ ธรรมดวงนั้นชุบชีวิตเศร้าหมอง กายมนุษย์ก็ไม่ฟ่องใส ชุ่มช่อ ไม่สวย ไม่งาม น่าเกลียดน่าชังไป เพราะธรรมดวงนั้นสำคัญนัก ธรรมดวงนั้นแหละ เป็นชีวิตของมนุษย์ คือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ อยู่กลางดวง นั้น ออกจากกลางธรรมดวงนั้นเป็นชีวิตธรรมสำคัญทีเดียว นั่นแหละธรรมดวงนั้นแหละอยู่ กลางกายของเราเหมือนกันทุกๆ คนไป กายมนุษย์มีดวงใสเท่าฟองไข่แดงของไก่ กายมนุษย์ละเอียดมีดวงใส ๒ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายทิพย์ก็มีดวงใสอยู่กลางกายแบบ เดียวกัน ๓ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายทิพย์ละเอียด ๔ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เป็น ดวงใส กายรูปพรหมเป็นดวงใส ๕ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายรูปพรหมละเอียดเป็น ดวงใส ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายอรูปพรหมเป็นดวงใส ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายอรูปพรหมละเอียดเป็นดวงใส ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ พอไปถึงกายอรูปพรหม ธรรมดวงนั้นแหละเรียกว่าธรรม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมเล่า เป็นดวงใสแบบ

เดียวกัน วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย ธรรมกายหน้าตักเท่าใด เช่นหน้าตัก ๒ ศอก ธรรมดวงนั้นก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง กลมรอบตัว ๒ ศอก ถ้าว่าธรรมกายหน้าตัก ๔ ศอก ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๔ ศอก กลมรอบตัวเหมือนกัน ถ้าธรรมกายนั้นหน้าตัก ๒ วา ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วาเหมือนกัน กลมรอบตัว ถ้าธรรมกายนั้น หน้าตัก ๔ วา ๓ ศอก ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นก็วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๔ วา ๓ ศอก กลมรอบตัว อยู่กลางกาย ธรรม ธรรมดวงนั้นแหละเรียกว่าธรรม นี้นอกภพออกไป ไม่ใช่ในภพ จึงได้ขยายส่วนใหญ่ออกไปดังนี้ ถ้าในภพแล้ว อย่างใหญ่ก็เพียง ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่เท่านั้น นี่ใหญ่โตมโหฬาร ดวงธรรมนอกภพ ดวงธรรมภายในนอกภพ ใหญ่โตมโหฬาร เป็นดวงใสวิเศษชัชวาล นั้นแหละเรียกว่า ธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม ดวงหนึ่งละ ธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียดอยู่ในกลางดวงธรรมนั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวนี้เอง กายธรรมละเอียด

ธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโลดา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว เท่าของกายธรรมโคตรภูละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโลดาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสททาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสททาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหันต์ วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหันต์ละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลางโตขึ้นเป็นลำดับไป จนนับอสงไขยไม่ถ้วน นั้นแหละธรรมที่เรียกว่าธรรม เป็นอย่างนี้ รู้จักเสียที ที่เรียกว่าธรรมนะ

ที่นี้จะแสดง อตฺตทีปา อตฺตสรณา อนญฺยสรณา กายนะเป็นเกาะนั้นเป็นอย่างไร เป็นที่พึ่งนะเป็นอย่างไร เกาะได้อย่างไร พึ่งได้อย่างไรหรือ จึงได้ชื่อว่าเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง พึ่งนึกถึงมนุษย์ที่เรื่อลุ่มจมลงในท่ามกลางมหาสมุทร มนุษย์ก็ต้องว่าย

น้ำละชิ มนุษย์ปรารถนาเกาะใหม่ละ ว่ายน้ำไปๆ ไปพบเกาะเข้าสักเกาะจะเป็น
อย่างไร ก็ขึ้นอกขึ้นใจ ขึ้นเกาะนั้นโดยจับพลันเชียว ได้เกาะดีแล้ว ได้อาศัยแล้ว
ไม่อย่างนั้นต้องว่ายน้ำกระเดือกๆ อยู่ในน้ำ เหนื่อยแทบประดาตาย ขึ้นเกาะเสียได้
หมดเหนื่อย หมดยาก หมดลำบาก นั้นได้เกาะในท่ามกลางมหาสมุทร อาศัยได้อย่าง
นั้นหนา นั้นเป็นเกาะของคนทีเรือล่ม จมลงไปในท่ามกลางมหาสมุทร นั้นเป็นเกาะละ
หนึ่งละ เกาะมีคุณอย่างนั้นแหละ

ก็กายเป็นที่ฟัังละ ที่ตนเป็นที่ฟัังนะ ฟัังอย่างไรงัน เมื่อไปพบเกาะละเป็น
อย่างไร ถาถามว่าเมื่อไปพบเกาะละเป็นอย่างไร เมื่อไปพบเกาะเข้าแล้วก็ติใจ ได้ฟัังพา
อาศัยเกาะนั้น ไปฟัังอื่นไม่ได้แล้วต้องฟัังเกาะอาศัยเกาะนั้น มันมีผลไม้พอกทีจะยัง
อัตรภาพให้เป็นไป อาศัยเกาะนั้น ฟัังเกาะนั้น นี่เหมือนดังนี้

บัดนี้เราท่นทั้งหลายก็มาอาศัยกายมนุษย์นี้แหละ ฟัังกายมนุษย์อยู่ เวลา
อาศัยกายมนุษย์อยู่ จริงๆ นะ ฟัังกายมนุษย์จริงๆ ถ้าว้าไม่อาศัยจริงๆ กายมนุษย์
ไม่เป็นเกาะของเราจริงๆ ละก็ ก็ลองทังดูชิ ถ้าทัง กายมนุษย์ละเอียดยกอยู่ไม่ได้ มนุษย์
ก็ไมเห็น หายไป ก็เรียกว่าตายกันเสียทีนั้นแหละ มันออกไปอย่างนี้แหละ ปรากฏ
อย่างนี้ เมื่อปรากฏอย่างนี้ละก็ กายมนุษย์นี้เป็นเกาะจริงๆ หนา

ธรรมละเป็นที่ฟััง ธรรมเป็นเกาะเป็นที่ฟััง เป็นเกาะอย่างไร ธรรมเป็นเกาะ
ถ้าไม่ได้ธรรมดวงนี้แล้ว กายมนุษย์ละเอียดยจะไปอาศัยอะไร กายมนุษย์ก็ไม่มี หายไป
กายมนุษย์ก็ไม่มีทีอาศัย กายมนุษย์อาศัยธรรมดวงนั้น กายมนุษย์ละเอียดยอยู่ในกลาง
ธรรมดวงนั้นนั้นแหละ เขาก็ฟัังธรรมดวงนั้น อาศัยธรรมดวงนั้นเป็นเกาะ แล้วเขาก็
ฟัังธรรมในตัวของเขาจดยเดียวกัน นั้นธรรมดวงนั้นแหละของกายมนุษย์หายาบ เป็นที่
อาศัยของกายมนุษย์ละเอียดย

ดวงธรรมของกายมนุษย์ละเอียดยก็เป็นที่ฟัังของกายมนุษย์ละเอียดย ธรรมดวงนั้น
แหละเป็นที่ฟัังทีอาศัยจริงๆ กายมนุษย์หายาบเป็นเกาะสำหรับให้กายมนุษย์ละเอียดยนั้น
อาศัยด้วย แล้วกายมนุษย์ละเอียดยนั้นก็มิกายของตัวเองเป็นเกาะ ตัวก็ต้องอาศัยกายของ
ตัวด้วย มีธรรมเป็นเกาะ ก็ต้องอาศัยธรรมของตัวเองด้วย กายมนุษย์ละเอียดยมีธรรมทีทำ
ให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดยนั้นแหละเป็นที่ฟััง เป็นทังเกาะด้วย เป็นทังที่ฟัังด้วย ทัง ๒
อย่างปรากฏอย่างนี้ ยังมัว ไม่เข้าใจชัด ค่อยๆ ฟัังไปก่อน จะเข้าใจชัดเป็นลำดับไป

กายมนุษย์ละเอียดยมิกายของตัวเองเป็นเกาะ มิกายของตัวเองเป็นที่ฟััง แล้วก็มี
ธรรมของกายมนุษย์ละเอียดยนั้น ก็เป็นเกาะด้วย เป็นที่ฟัังด้วย กายมนุษย์ละเอียดยมี

กายเป็นเกาะ ต้องอาศัยกายมนุษย์หยาบ ถ้าไม่มีกายมนุษย์แล้ว กายมนุษย์ละเอียดก็ไม่มีหน้าที่ในกายมนุษย์นั้น ต้องส่งไปถึงหน้าที่กายทิพย์ เพราะฉะนั้น กายมนุษย์ละเอียดนั้นแหละถ้ามีอยู่แล้ว กายมนุษย์ละเอียดก็ต้องอาศัยกายของตัวด้วย เป็นเกาะเป็นที่พึ่งด้วย แล้วก็ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั้นแหละ ถ้าไม่มี กายมนุษย์นั้นก็ไม่ได้ ก็ต้องเป็นที่พึ่งของตัวด้วย เพราะฉะนั้นกายมนุษย์ละเอียดเป็นเกาะของตัวด้วย และเป็นที่พึ่งของตัวด้วย แล้วก็ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั้นเป็นเกาะของตัวด้วย เป็นที่พึ่งของตัวด้วย นี่ชั้นที่ ๑ ชั้นที่ ๒ ชั้นที่ ๓ ตามลำดับ

ลงไปกายมนุษย์ละเอียด ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนี้แหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตัว และเป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ด้วย แล้วธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์นั้นแหละ เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ด้วย กายทิพย์ละเอียดก็พึ่งกายทิพย์หยาบและธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์หยาบ ธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ละเอียดด้วย กายทิพย์ละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายทิพย์ละเอียดด้วย สิ่งอื่นไม่มีนอกจากนี้แล้ว เป็นลำดับลงไป

กายรูปพรหมก็มีธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดนั้น เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายรูปพรหม ธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของกายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียดก็ได้อาศัยกายรูปพรหม และธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

และกายอรูปพรหมก็ได้อาศัยกายรูปพรหมละเอียด ได้พึ่งธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด แล้วกายอรูปพรหมละเอียดก็ได้พึ่งได้อาศัยกายอรูปพรหมหยาบ ได้อาศัยธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม

ธรรมกายเล่าก็ได้อาศัยกายอรูปพรหมละเอียด ได้พึ่งกายอรูปพรหมละเอียด ได้อาศัยธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ได้พึ่งธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด กายธรรมละเอียดก็ได้พึ่งได้อาศัยกายธรรมโคตรภูหยาบ และธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมโคตรภูหยาบ

กายธรรมพระโสดาได้อาศัยกายธรรมละเอียด ได้พึ่งกายธรรมละเอียด ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย กายธรรมพระโสดาได้อาศัยดังนี้

กายธรรมพระโสดาละเอียดได้อาศัยกายธรรมพระโสดาหยาบ ได้พึ่งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาหยาบ

กายกรรมพระสทาคาได้อาศัยกายพระโสตาละเอียด ได้ฟ้งกายกรรมพระโสตาละเอียด ได้ฟ้งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสตาละเอียด

กายกรรมพระสทาคาละเอียด ได้อาศัยกายกรรมพระสทาคาหยาบ ได้ฟ้งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสทาคาหยาบ

กายกรรมพระอนาคาได้อาศัยกายกรรมพระสทาคาละเอียด ได้ฟ้งกายกรรมพระสทาคาละเอียด ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสทาคาละเอียด ได้ฟ้งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสทาคาละเอียด

กายกรรมพระอนาคาละเอียด ได้อาศัยกายกรรมพระอนาคาหยาบ ได้ฟ้งกายกรรมพระอนาคาหยาบ ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาหยาบ ได้ฟ้งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาหยาบ

กายกรรมพระอรหัตได้อาศัยกายกรรมของพระอนาคาละเอียด ได้ฟ้งกายกรรมของพระอนาคาละเอียด ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด ได้ฟ้งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด

กายกรรมพระอรหัตละเอียด ได้อาศัยกายกรรมพระอรหัตหยาบ ได้ฟ้งกายกรรมพระอรหัตหยาบ ได้อาศัยดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตหยาบ ได้ฟ้งดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตหยาบ ฟ้งอาศัยกันดังนี้

อธิบายดังนี้ดูมัวไป จะต้องกลับอธิบายอีกสักครั้งหนึ่ง ไม่สนิท ที่อธิบายมาแล้ว พลังๆ พลาดๆ ไปไม่สนิทนัก แต่ขอให้เรียบเรียงเป็นตัวอย่างใหม่ว่า

กายทั้ง ๑๘ กายนี้ พุดถึงกายมนุษย์ใหม่ กายมนุษย์เป็นเกะเป็นทีฟ้ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เป็นเกะเป็นทีฟ้ง ๒ อย่างนี้ เวลาที่เราอาศัยอยู่กับกายมนุษย์ มีกายมนุษย์เป็นเกะจริง ๆ ได้มีเกะอาศัยอยู่ แล้วก็มีกายมนุษย์นี้เป็นทีฟ้งจริง ๆ คนอื่นฟ้งไม่ได้ จะฟ้งคนอื่น ฟ้งอย่างไร กายมนุษย์นี้มันต้องฟ้งตัวของมันเอง **อดุดทึปา** มันต้องฟ้งตัวมันเอง จะฟ้งคนอื่นอย่างไร อาบน้ำ อุจจาระ มันก็ต้องฟ้งตัวของมันทั้งนั้น คนอื่นไม่ฟ้ง ฟ้งตนเอง

เมื่อกายมนุษย์นี้มีกายของตัวเป็นเกะเป็นทีฟ้งดังนี้ละก็ ธรรมละ มีธรรมเป็นเกะเป็นทีฟ้ง อีกเหมือนกัน ไม่ใช่แต่กายมนุษย์มีธรรมเป็นเกะเป็นทีฟ้ง ธรรมดวงนี้เป็นดวงใสอยู่กลางตัว นั้นแหละเป็นเกะ แล้วมีธรรมดวงนั้นแหละเป็นทีฟ้ง เป็นเกะนะเป็นอย่างไร มีกายมนุษย์ละเอียดมาอาศัยดวงธรรมนั้น มาอาศัยอยู่กับดวงธรรมนั้น ถ้าไม่มีดวงธรรมนั้นอยู่ กายมนุษย์ละเอียดก็มาอาศัยอยู่ไม่ได้ นี่กายมนุษย์

ละเอียดมาอาศัยอยู่ได้ ก็มีธรรมดวงนั้น ธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่อาศัยของตัวเอง กายมนุษย์ละเอียดๆ นั้นแหละเป็นตัวของตัวเอง เป็นที่อาศัยด้วย และธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่พึ่งด้วย ธรรมดวงนั้นแหละเป็นที่พึ่งสำคัญ เพราะได้มาด้วยความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจ ไม่มีพริษฐ์เลย จึงเกิดธรรมดวงนั้น ถ้าธรรมดวงนั้นดับไป กายมนุษย์ละเอียดก็หมดที่พึ่ง กายมนุษย์ละเอียดก็แบบเดียวกัน มีตัวเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง และมีธรรมดวงนั้นแหละเป็นเกาะเป็นที่พึ่งดุจเดียวกัน

เมื่อถึงกายทิพย์ละ กายทิพย์ก็ดุจเดียวกัน เป็นเกาะเป็นที่พึ่งกันเป็นลำดับไป

เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้วละก็ สิ่งอื่นไม่มีหนา ตัวของตัวนี้เท่านั้นเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ๘ กายนี้อยู่ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ เวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักจบแล้ว แต่เขาก็มีที่พึ่งของเขาอย่างนั้นแหละ แต่ว่าพึ่งโดยสมมติชั่วคราวหนึ่งไม่จริงจังกนัก เรียกว่าโลกีย์ ยังยกเยื้องแปรผันอยู่ เอาจริงเอาจริงไม่ได้ ที่จะเอาจริงเอาจริงได้ต้องเข้าไปถึงกายธรรม

กายธรรมโคตรภู มีกายธรรมหยาบ กายธรรมละเอียดแบบเดียวกัน กายธรรมหยาบ ก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมหยาบก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง กายธรรมละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียดก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่ง จนกระทั่งถึงพระโสดา พระโสดาก็มีกายของท่านเป็นเกาะเป็นที่พึ่ง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา ก็เป็นเกาะเป็นที่พึ่งของตัวเองทั้งนั้น จะไปพึ่งสิ่งอื่น เลอะเลไม่ได้ ถ้าพึ่งเจ้าพึ่งผี เทียบบนบานศาลกล่าว นี้เพราะพวกเหล่านี้ไม่ได้ยินไม่ได้ฟังธรรมของสัตว์บุรุษ ไม่ได้ศึกษาในธรรมของสัตว์บุรุษ ความเห็นจึงพริ้งไปเสียแล้ว ไม่ได้ยินไม่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ฝึกฝนใจในธรรมของพระพุทธเจ้า ความเห็นจึงได้เลอะเลือนไปเช่นนั้น ถ้าไม่เลอะเลือน จะต้องมี ๒ อย่างนี้เท่านั้น คือ มีกายกับธรรม ๒ อย่างนี้เท่านั้น

กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด ก็มีกายกับธรรม ๒ อย่างนี้เท่านั้น มีกายมนุษย์ กับมีธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ๒ อย่างนี้เท่านั้น

กายมนุษย์ละเอียด กับธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ๒ อย่างนี้เท่านั้น

กายทิพย์ก็มีกายทิพย์ กับธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์

กายทิพย์ละเอียดก็มีกายทิพย์ละเอียด กับธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด

กายรูปพรหมเล่าก็มีกายรูปพรหม กับธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

กายอรูปพรหมก็มีกายอรูปพรหม กับธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๒ อย่าง
นี้เท่านั้น ทั้งหยาบทั้งละเอียด แบบเดียวกัน

เพราะฉะนั้นจะต้องเรียนให้รู้จักกายของตัวเสียก่อนว่า กายมนุษย์นี้แหละเป็นตัว
โดยสมมติ ๘ กาย ที่อยู่ในภพนั้นแหละ เรียกว่า **อตุตตสมมติ** เรียกว่าตัวโดยสมมติ
ทั้งนั้น ส่วนธรรมละ คือธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นะ ก็เรียกว่า ธรรมสมมติ
เหมือนกัน สมมติชั่วคราวหนึ่ง ไม่ใช่ตัว ที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า **สพฺเพ ธมฺมา
อนตฺตาติ** ธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตัว ตัวทั้งสิ้นไม่ใช่ธรรม ตัวก็เป็นตัวชิ ธรรมก็เป็นธรรม
ชิ คนละนัย มีตัวกับธรรม ๒ อย่างนี้เท่านั้น กายมนุษย์ก็มีตัว กายมนุษย์ก็มีธรรมที่
ทำให้เป็นตัวตลอดทุกกาย ทั้ง ๑๘ กาย มีตัว กับ มีธรรมที่ทำให้เป็นตัว

แต่ว่าตัวทั้งหลายเหล่านั้น ทั้ง ๘ กายในภพ เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา **หมดไม่
เหลือเลย** ทั้ง ๑๐ กายนอกภพ เป็น นิจจัง สุขัง อตฺตา **หมดไม่เหลือเลย** ตรงกันข้ามอย่างนี้
เป็น นิจจัง สุขัง อตฺตา เป็นของเที่ยงของจริงหมด แต่ว่าในภพแล้ว เป็นของไม่เที่ยงไม่
จริงหมด ให้รู้ชัดเสียอย่างนี้ที่เกิดมาในมนุษย์โลก เป็นภิกษุ เป็นสามเณร เป็นอุบาสก
อุบาสิกา ก็เย็นอกเย็นใจ สบายอกสบายใจ ไม่ถือเลอะเลือน ผิดๆ พลัดๆ ไป ให้รู้จัก
หลักพระพุทธศาสนาอย่างนี้ ตามความเป็นจริงของทางมรรค ผล ตามความเป็นจริง
ของกายที่เป็นของในภพ นอกภพ ชัดอย่างนี้จะก็ ก็ไม่ม่งมาย การหาเลี้ยงชีพหรือ
การเป็นอยู่ในหมู่มนุษย์ ก็ไม่สับสนอลหม่านกับใคร ให้แต่ความสุขกับตน และบุคคล
ผู้อื่นเป็นเบื้องหน้า

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ใน ตนของตน และ ธรรมที่ทำให้เป็นตนของตน ทั้งเป็น
เกาะทั้งเป็นที่พึ่ง ตามวาระพระบาลี คลีความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอ
สมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวฺชเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมเนียมปฏิบัติ
ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตุถิ ภาวตุ เต** ขอความสุขสวัสดิ์จงบังเกิดมีแก่ท่าน
ทั้งหลาย บรรดามาสโมสร ณ สถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควร
แก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยามความเพียงแค่นี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

